

SZARVASI UJSÁG.

Képes hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . . . 5 frt. — kr.
Félévre . . . . . 2 frt. 50 kr.
Negyedévre . . . . . 1 frt. 25 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

MEGJELENIK:

hetenként egyszer, vasárnap.

Az előfizetési pénzek, úgy a lap szellemi részét
illető közlemények a szerkesztőhöz Szarvasra
címezendők.

A nyílt-térben minden garmondsor díja 25 kr.

HIRDETÉSEK

jutányos áron vétetnek fel.

A hirdetések az „Árpád” irodalmi és nyom-
dai intézetbe küldendők.

Budapesten lapunk számára hirdetések-
et elfogad Mudrony és György hirdetési irodája Barátok
tere 3. sz. Athenaeum I. emelet: továbbá A. V.
Goldberger, servitátor 3. sz. alatt.

A nemzet vagyonsága.

Nemzetgazdászok közt már rég vita tárgyát képezi azon kérdés, hogy mi az alapja a nemzet vagyonságának. E kérdés fontos, mert a nemzet vagyonsága nemcsak lényeges postulátuma az állam fennállhatásának, de ezéljai kiviteléhez is okvetlen szükséges. Mert csak vagyonos nemzet róvhatja le az állam iránti tartozásait, azon tartozásokat, melyekből az állam jövedelme képződven, éppen ezen jövedelme teszi lehetővé az államcélok megvalósítását.

De fontosságát még inkább belátjuk, ha tekintjük, — hogy az államnak egyik főczélját a polgárok jólétre emelése képezi, hogy pedig e czél elérthessék, kell, hogy tudva legyenek a módok és eszközök, melyek által azok létesíthetnek, mihez legelőször vagyonsága alapját kell ismernünk.

A jóllét, melyet az államnak elő kell mozdítani, a szellemi és anyagi; hogy az előbbi nagyrészt az utóbbi árán szereshető meg csak, azt a mindennapi élet is bizonyítja, mert azt látjuk, hogy igen sokan vannak, kik a szellemi javakat anyagi szegénységük miatt nem szereshetik meg, ha tehát az anyagi jólét oly fontos, természetes, hogy ennek megszereshetését könnyüvé tenni egyik főpontját képezi az állam gazdasági politikájának. S éppen az a főkérdés, hogy mily irányt kell követni e politikának.

Mielőtt e tekintetben a most uralkodó nézetet előadnók, egy kis kitérést teszünk, előadván történetét azon nézeteknek, melyek erre nézve a különböző időkben felmerültek, s melyek alapján a mai nézet kifejlődött.

A XVIII. században azon nézet merült fel, melyet mi merkantilismusként nevezünk, s melynek fölve e pár szóban fejezhető ki: „a népek gazdasági és vagyoni jóléte a készpénzen alapulván, mi-

nél nagyobb pénzösszegnek (arany, ezüst) akár termelés akár behozatal által való előállítására kell törekednünk”; eszközei a műipar, bányászat kereskedelem.

Ez elv, mint látjuk mellöz egy igen fő és különösen fontos foglalkozás-nemet, a mezőipart, vagyis földművelést, és éppen ez okozta azon visszahatást, mely egy más evvel homlokegyenest ellenkező elvet hozott létre, a physiokraták elvét, mely szerint a vagyonság a természet által előhozott javak (őstermelés) összegében áll; a földművelés előmozdítására kell tehát a legnagyobb súlyt fektetni, minden egyéb, mint kevésbé fontos, csak mellékesen jöhet tekintetbe.

Ha e két elvet egyenként és együtt véve szorosabban vizsgálat alá vesszük, lehetetlen észre nem venni azok félszegséget, és azon hiányokat, mikben szenvednek; ki ne látná ugyanis be, hogy a nép, mely figyelmét kizárólag iparra kereskedelemre fordítja s az annyira fontos mezőgazdaságot mellözi; valamint az, mely a pénz, ipar, kereskedelem megvetésével egész dühvel adja magát a földművelésnek, egyedül ettől várván Eldörádójának elővarázslását — nem existálhat.

Hiszzen e nézetek önmaguktól esnek el. Mert hogy lehetséges arra igyekezni, hogy minél több pénz hozassék be, s annak kivitele megakadályoztassék, ha a megélhetés legszükségesebb föltételei, melyek az őstermelés által szolgáltatnak, b e n t nem kaphatók természetes, hogy ezen elsőrendü szükséglet beszerzéseért okvetlen külföldre kell menni, s ez esetében a pénz kimegy.

Viszont, ha csak a föld műveltik, ipar, kereskedelem nem üzetik, honnan vétetnék az őstermelvény-

nek megfelelő csereérték, melynek árán az beszerezhetnék; különösen ha minden állam az egyik elvet vagy mindegyik a másikat követné, a létezés éppen nem volna lehetséges, — eltekintve attól, hogy a merkantilizmus az iparnak és kereskedésnek oly nagy mérvű fejlettségét igényli, mely mostani kifejltségéhez képest is az utópiai álmok közé tartozik, a phisokratizmus pedig a legprimitívabb és állapotba volna bennünket vissza.

Ily félszeg elvek után szükség volt arra, hogy a nemzetgazdasági tudományok nagy apostola és valódi megteremtője Smith Ádám fellépjen nagyszerű elveivel, melyek korszakot alkottak.

Szerinte nem a föld, nem a pénz, hanem az emberi munka és szorgalom teszi a nemzet vagyonosságát; e munka és szorgalom számtalan irányban fejlődhet ki, mely azonban mind érték előállításra irányul. Minden országban a földbirtokos, tőkés és munkás helyes arányban-tartására kell igyekezni, kik maguk inkább képesek egymást ellensúlyozni, mert a munkafelosztás oly függésbe hozza őket, hogy egyiknek a másik felett tulsúlyt nem enged.

Engedjék meg tehát, hogy mindenki úgy munkálkodjék, ahogy akar, azon iparágat vagy kereskedést üzze, melytől leginkább várja boldogulását; töröltesse el a czéhek, vámsorempók, monopoljumok, legyen mindenütt szabadság.

E nagyszerű elvek összesége adja a szabadipari rendszert.

Ezen elvet kell az államnak szem előtt tartani, mindenben szabadságot adni melynek azonban szabadossággá fajulni, nem szabad, nehogy beteljesedjék, mit egy nagy államférfiú mondott, hogy míg a tulságos rendben elfe a szabadság, addig a nagy szabadságban megszűnik a rend.

H I R E K.

— **Előfizetési fölhívás!** Lapunk jelen száma ez évnegyedben utolsó lévén: felkérjük olvasóinkat előfizetésük megújítására. A „Szarvasi Ujság” előfizetési ára az okt.—decemberi évnegyedre 1 frt 25 kr, mely összeg vidékről legczélszerűbben postutalványon küldhető be.

— **Vasutvonalunkon** f. hó 24-én, gátsülyedés folytán, a közlekedés beszüntetett. A sülyedés, mely a hid közelében adta elő magát, az erős esőzések következménye.

— **A szarvasi kath. egyházban** f. hó 23-án bérálás tartatott. A szertartást Nogáll János felszentelt püspök végezte, ki e czélból az egész egyházmegyét beutazza. Városunkban igen sok bérálandó jelentkezett: úgy, hogy a szertartás egy egész délelőttet vett igénybe. A püspök városunkból Szentandrásra utazott, hol a bérálás f. hó 24-én ment végbe.

T Á R S A G

FODOR KATI.

I.

Tiszaparti révész gyenge lánya:
Barna haját befonta egy ágba;
Imádkozni úgy megyen templomba,
Szemérmesen térdepel a sorba.

Tiszaparti révész szép leánya:
Tükör előtt százszor áll napjába.
Imádkozni, — ha bemegy — templomba:
Legényekre kacsint alattomba.

Tiszaparti révész gazdag lánya:
Hosszu haját befonta két ágba:
Selyemszoknyal varratott hat szélben,
Duzzad rajta, — mikor megy — a szélben.

Sétálgat a nagy utcában végig,
Az irigyek róla azt beszélk:
El van adva teste-lelke masnak,
Poroszlai gazdag arendásnak.

Tiszaparti révész híres lánya:
Ki-kiall a csárda kapujába,
Utasokat borra csalogatni!
Urfiakkal magát csókoltatni.

Tiszaparti révész bús leánya:
Halovány lett szép piros orcája.
Mi baja van? — senkinek nem mondja:
Nem is megy már többet a templomba!

Révház mellett kopott vízi malom.
Fodor Kati naphosszat ül azon,
Holló-haja vállára leomlik;
A haja is, az esze is bomlik.

Tiszaparti révész beteg lánya:
Oly félve néz a szőke Tiszába.
Nagy bűnétől maga is elrémül.
Vízi malom kompja alá szédül.

II.

A füredi rézfedeles toronyból:
Három harang szomoruan megkondúl.
Fodor Katit kifogták a Tiszából,
Most temetik tiszarévi kis házból.

Barna Imre régi hú szeretője:
Ráborúl a virágos szemfedőre.
Zokogása az udvarra kihallik,
Bánatára jegenyefa meghajlik.

— **Templomi kapus.** Hogy a kapusok mennyire gorombák: azt kellőképp bizonyítja Schiffner Ede (ndrödi plebános f. hó 23-án Szarvason, midőn a püspök bérmálási functiói alatt a templomban a kapusi tisztet viselve, ugyancsak igyekezett szemmeresztési és gorombáskodási talentumát érvényesíteni. Így, több intelligens ember ohajtván a templom főajtaján bemenni: ez a Schiffner nevű plebános midőn azok az ajtót felnyiták rájuk, örmedt e szavakkal: „ne tolakodjanak, itt nem szabad ki- s be mászkálni“, s azzal az ajtót becsapta orruk előtt, szerencsére elég jókor, mert az ille ők faresa kapupénzzel fizették volna ki. Szeretnők tudni, hogy ez a plebános mi jogon mer a művelt közönséggel paczkázni, s pláne Szarvason, hol ő csak a komornyik és kapus szerepét vitte; mi jogon csapkodta be a templomajtót az istentisztelet alatt, midőn mindenkinek szabad belépnie. Avagy ez a bántó szorgoskodás a bentműködő főpap iránti szolgáló érületének bizonyítéka akart lenni. Azt hisszük, hogy az ily kiadása szolgálk, kik a legszentebb dolgot is profanizálják, nem kiüntetésre, amit oly igen hajhásznak, hanem szigorú feddésre méltók.

— **Utczáink** pallózata mindenfelé oly silány, hogy sáros időben alig lehet közlekedni rajta. Így a csizmadia-utczai pallózat helylyel-közzel több ölnyre meg-meg szakad, holott ez utca egvike a legélénkebbeknek: a vármegyeyutczai pallózat egyrésze meg annyira az árok szélére van illesztve, hogy valóságos kötélánczos bravúr a rajtajárás. Reméljük, hogy e bajokon mielőbb segítve lesz.

— **Sárkány Jenő** okl. tanár ur, ki legutóbb a szarvasi gymnasiumnál mint segédtanár működött, Makón, a város által felállított polgári leányiskolába tanáru s ideiglenes igazgatóul választatott meg. A jó választáshoz gratulálunk a makaiaknak; Sárkány urban az intézet derék tanerőt, s a társasélet tevékeny tényezőjét nyer.

— **B.-Csabán** a hékésmegyei gazdasági egyesület gaz-

dászati és iparmúzeuma az egyesület „közletkén“, rendezésében igen előrehaladt s rövid időn meg fog nyitvatni. Meglepő szép gabna, gyapjú, gyümölcs gyűjtemény, faneműek, erdészeti tárgyak, vasöntvények, növénynek, kitűnő nőimunkák és fadaragványok emelik becsét.

— **Csabán**, f. hó 21-én egy angol tőkepenzes Edmund, Cavallier és a Berettyó szabályozási főmérnök, Bertalan Lajos, tisztelegtek megyénk főispánjánál, kinek tudtára adták, miként Margitától Szeghalomon, Dévaványán át a Simás csárdáig (mely Gyoma és Túr között van), vasutat ohajtanak létesíteni, hol a vonal a tiszai pályához csatlakoznék, egy ág N.-Váradtól Komádin át fog csatlakozni a fenti irányhoz, mi által az erdélyi illetve nagyváradi-pesti vonal tekintélyesen rövidebb lesz, így a mostani Csabán át való közlekedés becsében vesztini fog. Az angol ur, hosszú ideig Franciscóban kereskedelmi társulati elnök volt, — két hónap óta hazánkban tartózkodik, mely neki annyira megtetszett, hogy Nagy-Váradra jó családjával együtt lakni, itt e „szép országban“ ohajtja élete hátralévő részét tölteni és itt meghalni. Három társa van, kikkel 4 millió értékig kezdi meg a vállalatot, s csak csekély siker esetén is késznek nyilatkoztak 40 millió frt beruházására. Margitától a Berettyó, Váradtól a Sebes-Körözs partját Szeghalomig a társulat e vállalatnak átadta, azzal, hogy e töltéseket a vállalkozók ezután fentartani kötelesek. Dicséretes, miként minden közvetítő kikerülésével maga visz véghez mindent s valamint magyar mérnökökkel véte: fel a tervet, kiszámítást, úgy magyar emberek alkalmazásával kívánja a munkálatot is befejezni.

— **A megmérgezett püspök.** Egy kis bajor városkában a Laaber folyó mellett Oberhasselbachban új templomot építettek a hívek. A regensburgi püspök el is ment a városkába, hogy felszentelje az istennek emelt új házat. A felszentelési szertartás után a püspök misét mondott, amely alkalommal egy ép oly hallatlan, mint kellemetlen dolog történt. Áldozáskor a

Halvány csillag elveszett a felhőben,
Barna Imre bujdosik az erdőben;
Könnyes arcát szárítja az őszi szél:
Lába nyomát elfedi a falevél.

III.

Porosz'ai árendásnak udvarán:
Valaki járt egy felleget éjszakán.
Rézfokossal az ablakot betörte.
Az árendást selyemágyán megölte.

Betyárlegény a csárdába tekintett,
Szép csárdásné adott rája más inget.
Csókkal, borral marasztja, de hiába!
A pandurok itt vannak már nyomába.

Barna Imre, hogy kilép az ereszből:
Három golyó fúrta mellét keresztül.
Magas égen kisütött a hold fénye,
Halva fekszik Füred legszebb legénye.

OLÁH MIKLÓS.

A nap hőjéről.

Alig hiszem, hogy a szerelmen kívül val amit annyiszor megénekelték s dicsőítettek volna, mint a napot, e „szere-tetreméltó világositót“, „a természet e férjét“, „a világ e legszebbjét“, mint a hogy a napot a precieusok nevezték.

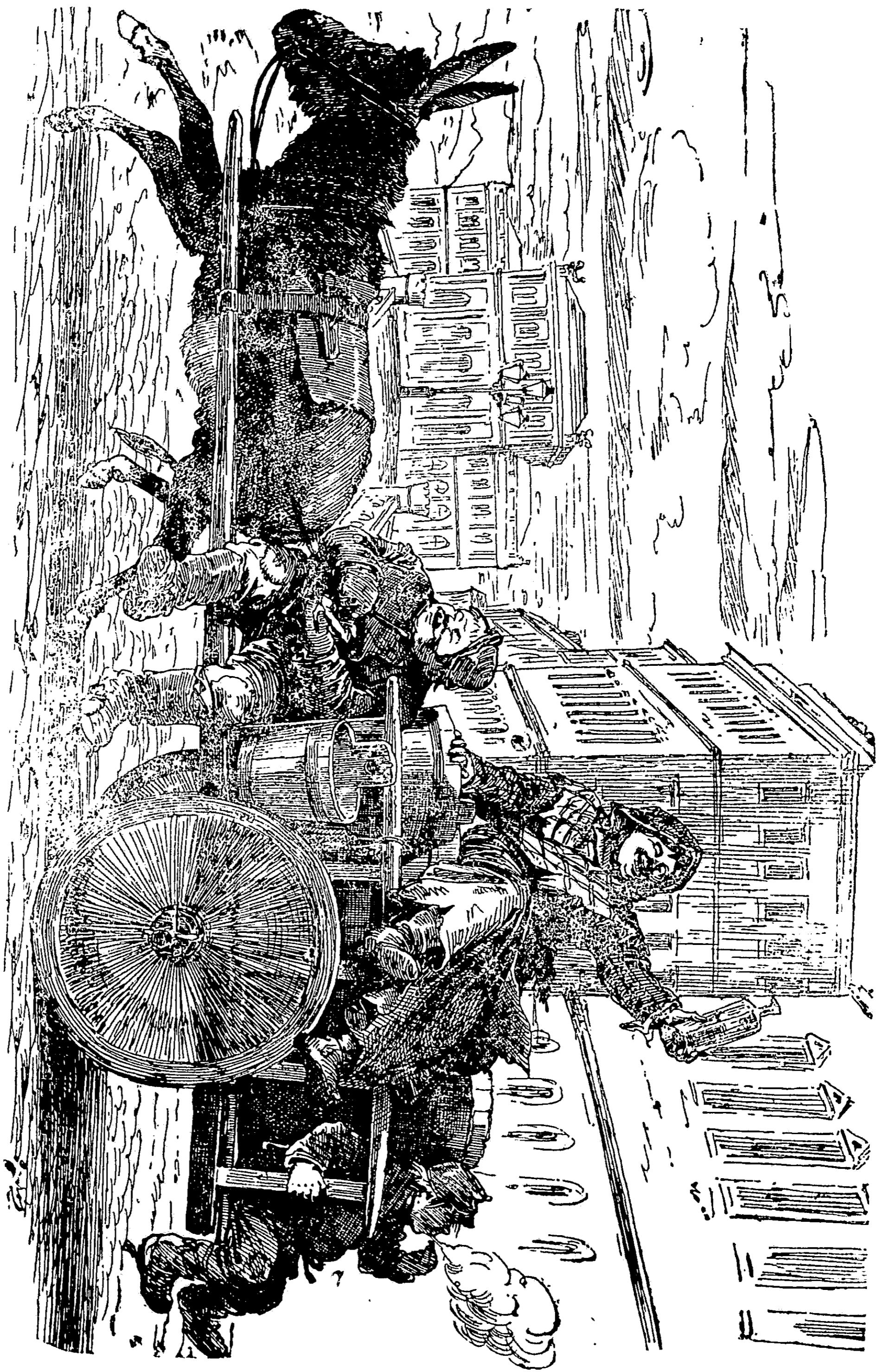
— Mindamellet úgy gondolom, vajmi kevesen vannak, a kik egy percze megállanak s elgondolkoznak azon óriási hatások felett, melyeket a nap eszközöl, s a kik felteszik maguknak a kérdést, mily nagy lehet a hő, melyet a nap kisugároz s mi okozhatja a hőt? Pedig megérdemli e kérdés, hogy kissé megállapodjunk mellette s gondolkodjunk felette, mert Herschel szavai szerint „a napsugarak képezik majdnem valamennyi a föld felületén végbe menő mozgás forrását.“

Tyndall helyesen jegyzi meg, hogy „hajlandók vagyunk a csodálatost észre nem venni, ha az mindennapi.“ — Hany csodálatos tünemény körül így ki figyelmünket azért, mert mindennap látjuk ismétlődni! Bizonyára így vagyunk azon kérdéssel is, mely a nap melegére vonatkozólag kér feleletet.

A jelen igénytelen soroknak célja: előadni — mint talán nem egészen érdektelent — azon kísérletek eredményét, melyek a nap által kisugározott melegmennyiségnek meghatározására tétettek, s röviden elmondani azon elméleteket, melyek a nap melegének keletkezését magyarázzák.

A nap által kisugározott meleget két tudós: Herschel és Pouillet mérte meg. Az elébbi méréseit a Jó-Reménység fokán, az utóbbi Parisban végezte — Fontos körülmény, hogy a két tudós közel megegyező eredményt kapott s a nap különböző szakában tett megfigyelések azt mutattak, hogy a nap melege egy bizonyos törvény szerint fogy, a mint a napsugaraknak hosszabb utat kell tenniük. — Véghez vitt számítások azon eredményhez vezettek, hogy ha azon melegmennyiség, melyet a föld a naptól 1 év alatt átvesz, egyenletesen oszlanak el az

Fővárosi életképek II. A dunavizes.

szent férfiu illő áhitattal emeli ajkaihoz a kelyhet, de alig ivott belőle egy pár csöppet, midőn az oltárhoz nem illő hangon felkiáltott: „Még vagyok mérgezve!” A segédkező papok halál-sápadtak lettek rémületökben. Az egész dolog azonban korántsem volt oly rémséges. A mérgezés abban állott, hogy az oberhaselbachi plébános jámbor gazdaszonya az ünnepiességre való nagy készülődés között a szent bor helyett tévedésből azt a palaczkot küldte a sekrestyébe, melyben a sós borszesz pálinkát tartogatta, melylyel a tisztelendő rozzant tagjait szokta dörzsölni.

Az ezermester. Egy amerikai lapban a következő hirdetés olvasható: Roger Giles, seb orvos, sekrestyés stb. Romfordban (Essex) tisztelettel adja hölgyek és urak tudtára, hogy fogat vág és tyukszemet huz legolcsóbb áron, darabját egy pennyvel. Árul pálinkát, gépszijokaját s olvállalja hölgyek körmeinek egész éven át való rendben tartását. Fialat hölgyeket és urakat az írás mesterségére oktat, valamint tanít helyes szóejtést, zsoltaréneklést és füttyülést. Oktatást ad a dombljátékban, hölgyeket gitár és oboa-tanításban részesít. Ad tánclecekkéket házon kívül és belül, árul mindenféle papírest és írófüzeteket, esiszőlőkövet továbbá krumpli, hrabarbara, kolbász és más zöldséget, nünit szintén gyümölcs, kéts, ersült, hagyma, fogpiszkáló, olaj, bűdögszerek és egyéb elesegeket: kenőesők, szirup, cezel és vasárukat. Készletben van nála mindig kocsonya, pořezellan, csudasó, ezukorsütemények s más nyálankságok u. m. osztrigá, alma, sör, valamint selyem, atlasz, tizhelylemezek s nünideinemü orvosságok, névleg viaszkbabák, bonotvák, schwarzwaldi órak, rostlyok és frissiben tojt tojasok. — Utóirat. Tartók földrajzi felolvasá okat is.

— **Rövid hírek.** Károlyi-Zichy párba j ügy. A pestvidéki kir. törvényszék szardán Bogi's Lajos elnöklete mellett tartott ülésében a kir. ügyészség indítványához képest, a parba jozás vétségével vádolt Karolyi Pista gróft és társait, az osztrák alattvaló gróf Chorinszky kivételével — vád alá helyezte. — **Uj Szeged** fő ereit és nevezetesebb főtezeit a Király és Királyné Ő felségeik és főséges család-

egész földön, oly jégreteget volna képes megolvasztani, mely a földet 100 láb (31.6 méter) magassághan körülveszi s Tyndall szerint egy 66 angol mértföld mélységü édesvizü ocean az olvadáspontról a forráspontrig hevítene. — A föld által felfogott meleg azonban csak nagyon kis részét*) teszi a nap összes kisugárzott melegének, a többit a világűr nyeli el, melynek hőfokát Pouillet tett számításai alapján — 142° C-ra teszi. Ha a nap összes hőkiadása egy a napot körülvevő jégreteg megolvasztására fordíttatnék, akkor e hó 1 óra alatt 2400 láb vastag jégreteget olvasztana le, vagy 700,000 köbmérföldnyi jéghideg vizet ugyancsak 1 óra alatt felforrálná.

Ez volna tehát a nap hőkiadása s emberemlékezet óta e hőkiadás észrevehetőleg nem csökkent. Igaz, hogy a régi korból nem maradtak ránk homérói megfigyelések, de tájékoztatóul szolgálhatnak azon adatok, melyek arról szólnak, hogy bizonyos, az évi középhőmérsék iránt rendkívül érzékeny növények hol s mennyire voltak elterjedve. — Ezen adatok igazolják azon állítást, hogy a nap hője évszázadok, mondhatjuk évezredek óta ugyanaz.

Honnan ve zi tehát a nap ez óriási meleget?

Az volt a nézet, hogy a napon egy szakadatlan égési folyamat megy végbe s ez forrása a nap által kisugárzott hőnek. E magyarázatot nem fogadhatjuk el, mert ha a nap tisztán

*) Tyndall „A hő, mint a mozgás egyik neme“ címü kitiünő munkájában [ford. Jezsovits K.] a föld által felfogott melegmennyiséget, a nap által kisugárzott összes melegmennyiség 1/300,000,000-ad részének mondja.

tagjaik nevére² keresztelik el. — **A kulai** (bácsmégyci község) pénztárban 40.000 frt hiányt fedeztek fel. — Egy **Spielman** nevü uzsorást közelebb Ilozsván az ablakon át agyonlöttek, ez már a 6-ik eset ott. — A Lugos melletti hadgyakorlatokon 3 sorhadí legény napszurást kapott és meghalt. — Nagy vasüli szerencsétlenség történt hétfőn Püspök-Ladány és Karczag közt, — néhány, a síneken fekvő lábas jöszágot elgázolván a mozdony, e miatt föbb terhes kocsi kisiklott és összetört; 2 vonatvezető megsérült, de az utasoknak semmi bajok sem lett. — **Deák Ferencz** szobrára eddigelé 155,609 fr és 24 kegyült be. — **Matejkó** híres longyel festő-művész „Várnai esata“ cz. festményét államköltségen a muzeum számára megvették. — **Nsmi** igaz, hogy az „antisemita liga“ alapszabályait a kormány megerősítette volna; mert ilyenek ota fel sem terjesztettek. — **Virág Benedek** műveit dr. Ompolyi közelebb sajtó alá fogja adni. — A **Petőfi** társaság ismét megkezdte felolvasó üléseit. — A megyei és községi adóügyről **Dobner Adolf** miniszteri titkár terjedelmesebb munkán dolgozik. — A német színház kérdésében nagy vita és feszültség közt lefolyt ülés mellett egyetlen szavazattal eldöntetett, hogy a fővárosban német színi előadások ne tarthassanak. — A **polgári házaszág** behozataláról a kormány törvényjavaslatot fog a képviselőházhoz már a közelebbi ülészakon beterjeszteni. — A **nazarenusok** egy küldöttsége járt a kormánynál, hogy engedélyt eszközöljön ki arra, miszerint a már nagyon elszaporodott hitfelek egyházmegyékké leendő alakulása végett zsinatot tarthassanak. — Szólókivítelünkre érdekes tudni, hogy eddigelé már több mint 20 németországi czég intézett kérdést a földm. miniszterium koraszati osztályához e tekintetben.

Bücsü.

Az idő rövidsége nem engedi, hogy Szarvasról való távozásom alkalmából minden jó barátomtól és ismerőseimtől személyesen vegyek búcsút. Fogadják tehát mindnyájan e helyen a szíves „Isten hozat!“-ot.
Sárkány Jenő.

csak is oly elemekből (körény és eleny) állna, a melyek vegyi egyesülése a legnagyobb hőkifejtéssel jár, ha tehát a nap egy durrgáztömeg volna, akkor e tömeg elégsége a nap megállapított hőkiadását csak 3000 évig volna képes fedezni. *)

Mayer tehát egy más elméletet állított fel a nap által kisugárzott hő keletkezésének magyarázására s elméletét „Dinamik d's Himmels“ címü munkájában adta elő. — Ugyanitt azon nézetre is reflektal, melyszerint a nap hője azon surlódás által áll elő, mely a napnak tengelye körüli forgása folytán a nap és a világűr betöltő ellentálló közeg közt jó létre. A számításokhoz szükséges adatok: a nap tömege, körü forgásának ideje, a hő erömütáni egyenértéke ismeretesek s az ezen adatok alapján tett számítások azt mutatják, hogy ha az összes mozgási erély valónék is hővé, mégis az így keletkeztetett hő a nap hőkiadását 2 évszázadig sem volna képes fedezni.

Maganak Mayernek elmélete „a nap meteoros elmélete“ alatt ismeretes s a nap hőjét erömütáni úton keletkezettnek álltja. — Kepler híressé vált monlása: „több üstökös van az égen, mint hal a tengerben“, mas szóval azt teszi hogy naprendszerünk földünkön, a bolygókon és holdakon kívül még más nagy számú szilárd csoportokat foglal magában, melyek meteorok alakjában gyakran földünkre is esnek. — A világtért betöltő ellentálló közeg és a meteor közt létre jövő surlódás szolgáltatja a meteoroknak fellépő fény

*) Thomson egy 1854-ben írt kitiünő értekezésében számításokkal igazolt meggyőző adatokkal mutatja ki, hogy vegyi egyesülések nem elégségesek a nap hőkiadásának fedezésére.

Tarkaságok.

A jelenet egy sír szélén történik.

Az elhunytak egyik barátja d'csbeszédet tart a fölött, a kit ide örök nyugalomra kísérték. Egyszerre a szónok gondolkodó arcot ölt:

— Mily kár! — szól felsóhajtva — mily kár, hogy ily szép életet egy hiba, mondhatnám vétek mooskol be.

Élénk megindulás a hallgatók közt.

— Igen, tisztelt gyászgyülekezet, folytatá emelt páthosszal, — igen, a megboldogult, kit mi itt siratunk, tiz évemár, hogy tölem 100 frtot kölcsönzött és soha sem fizette azt vissza. De-hogy az ő szép emlékét köztünk a véteknek még csak árnyéka, se homályosítsa el, indítványozom, nyissunk azonnal aláírást, a mellyel ezen követeléseim törlesztessék!

Egy volt vizsgáló bíró, a ki mai napság községének polgármestere (mare-je) a polgári házasság obligát szerződését végezte.

Mintán a szokásos kérdést először feltette a menyasszonynak: kisasszony ohajtja-e ön házastársul sat. a vőlegény felé fordul az egykori vizsgáló bíró és szigorú hangon rárivall:

— Vádlott, mit tud ön mentségére felhozni?

és hőtümenényeket. — Teljes joggal tehető fel, hogy a meteorok a nap közelében roppant nagy számmal vannak jelen, minthogy a vonzás a középpontban a legjobban érvényesül. — De ép ez okon a meteorok a naphoz nagy gyorsasággal közelednek s nagy erővel esnek a napba, miáltal hő fejlődik ki s ez szolgáltatja a nap melegét. — Ezt is számítás alá lehet venni s az eredmény az, hogy percenként 0.3 gramm tömegű meteorlömeknek kellene a nap minden négyzet méternyi területére esni, hogy a hőkiadása fedezve legyen. — Mayer ez elmélete nincs ellenvetés nélkül. — A meteorok folytonos hullása ugyanis a naptömegét s következőleg vonzását is növelné, miáltal a bolygóknek a nap körüli mozgása gyorsabb, keringési idejük rövidebb lenne, így pl. földünkön az év tartama megrövidülne. — Thomson kiszámította, hogy a nap tömegének ilyenképen való növekedése azt okozná, hogy földünk pályájában 4000 év alatt 6 hónappal késnek el. — Ez elkésés, tekintve a chinaiak pontos észleleteit mindössze néhány órára terjed.

Mayer után öt évvel (1853-ban) töle függetlenül Waterston allított fel hasonló elméletet, melyet azután egy igen szép értekezésben Thomson fejtett ki bővebben. — Thomson nézetét később (1862-ben) olyképen módosította, hogy noha a napot kisebb tömegű összeütközése létesítelte, de ma már nem tarthatja fenn; a meteorok hullása a nap összes melegének csak egy részét állítja elő.

Helmholtz a Kant-Laplace-féle világ keletkezési nézetet elfogadva az eddigiektől eltérő elméletet állított fel, mely a mai álláspontnak talán leginkább megfelel. — Helmholtz felteszi, hogy napunk — általában egész naprendszerünk — kezdetben ködszerű anyagból állott, mely oly ritka volt, hogy egy gramm súlyú anyag több millió köbméter földnyi tért foglalt el. — Az általános tömegvonzás szerint

Egy teljesen tönkrement és eladósodott világi, még mindig igen gazdagnak igyekezett látszani.

— Legközelebb futtatni fogok, — ugymond.

— Higyje a ki akarja, — szól neki valaki.

— De igen is... Én futtatok...

— Igen hitelezőket maga után.

— Lássá kedves barátom — beszélget X úr egy ismerősével, — minket üzletembereket igazán rágalmaznak. Én, a ki már 20 év óta vagyok üzletember, csak két tökéletes gazembert ismerek...

— Ki a másik?

Egy gazdag bankárnál.

Az asszonyság ép hazatér vezetve kezénél síró fiát.

— Mért bögz fiam? — kérdi a papa.

— Megdorgáltam őt, lelkem — felel a mama. Képzeld csak, hogy egy pillanatra elfordultam tőle, ellopott a péknél egy süteményt.

— Pfiuj, fiu! — szólott a bankár szigoruan — nem szép dolog lopni... a te korodban.

Megnősült a paraszt; s esküvő után így szólt nejéhez:

— Nagyon tetszett, hogy eddig ellentálltál, különben most nem vettelek volna el.

— Igen jól tudtam én ezt — felel a nő — mert már nem egyszer csalódtam.

e tömegnek össze kellett sűrűsödni, mi által szükségkép munka végeztetett. — Számításai szerint e munkának csak 454-edrésze van még meg eredeti alakjában, a többi kővé alakult át s ez oly roppant hőmennyiség, mely egy a nap és a bolygók összes tömegével egyenlő víztömeg hőmérsékét 28 millió fok C-al emelné. — Ha összes rendszerünk tiszta szénből állna, e széntömeg elégeése csak 3500-ad részét létesitené azon hőnek, mely a nap összesűrűsödése által állott elő. — E hő legnagyobb része az évezredek folyama alatt szétszóródott és szétszóródik ma is a világtérbe. — Ily összesűrűsödés által a nap latszólagos átmérőjében csak 0.0033 m. p. rövidülést okozna, ami csaknem lemérhetetlen. — Ki lett szám'tva az is, hogy ha a nap a föld sűrűségét érné el, oly mennyiségű hő állna elő, mely a nap hőkiadását 17 millió évre fedezné. —

Önkénytelenül felmerül végül az a kérdés, hogy a nap-hője örökké tart-e, vagy idővel az is elenyészik? Nincsen elfogadható ok, mely a mellett szólna, hogy a nap kivételt képez, ám minden oda mutat, hogy idővel az is megszilárdul, — kihül. De ez időpont oly távol van még, hogy annak meghatározása mind csak merész találgatás. — S ezek után legyen szabad igénytelen ismertetésemet Helmholtzknak „A természeti erők cserehatásai”-ról tartott előadásának végzavaival fejeznem be. — „Valamint egyesnek el kell — ugymond — viselnie halálának gondolatát, úgy kell azt egész fajunknak is tennie; egyetlen előnye más már tönkre ment fajokkal szemben csak azon magasabb erkölcsi feladat, melynek harcossza lett, s melynek betöltésével rendeltetésének megfelel.”*)

SÁRKÁNY JENŐ.

*) B. Eötvös L. fordítása.

Egy atya tudakozódik az ifjúról, ki leánya kezét akarja megkérni.

- Először is, mivelt ember-é? — kérdi.
- Ha mivelt-é? . . . Az . . . olykor-olykor.

Valami ügyetlen csirkefogók fölbresztik őjjel a kedélyes háziurat.

- Hogyan, gazemberek, még nem végeztétek el?
- Oh nem polgártárs, ép most emeljük ki a legjavát!

Nemrég jött haza Londonból egy utazó, ki a kávéházban így szólt:

- Jegyzeteim szerint az angol nők hatvan évet élnek. Harminez éves korukig csak vizet isznak, azután cognacot, — s így életük elég egy grog előállítására.

— Laguerre k. a. nagyon fősvény volt s időnként eladogatta a kapott butorokat, és ékszereket. Egy ily vásár alkalmával előkelő nők panaszkodtak a tárgyak drágasága miatt.

- Ugy tetszik hölgyeim, — mond Sophie -- hogy önök a vételáron szeretnék megkapni.

Két faczér kereskedőseged találkozik az utcán:

- Nos, van-e már foglalkozásod?
- Igen — s neked?
- Nekem is van; — szerencsésen bejutottam egy bankházba.
- Éjjel?

Foot, a híres kómikus, egy lordnál ebédelt egy izben. A lord igen fősvény volt. s nagyon apró palaczkokban tétette fel a bort az asztalra, míg annak régiségét egyre dicsérte.

— Mit tart ön e horról? — kérdezte Footot.

— Valóban korára nézve kétségbeesetten kicsiny — válaszolt tréfusan a színész.

Képünkhöz.

A dunavizes a főváros egyik kiváló specialitása volt mindaddig, míg a vízvezetékben veszedelmes konkurrens nem akadt. Azelőtt csak úgy hemzsegték az utcák az ütött-kopott dunavizes targonczáktól, melyeknek még kopottabb és szurtosabb gazdái éktelen lármával ajánlgatták hordóik lötyögő tartalmát. Ma már, megfogyva nagyon, de meg nem törve, főleg a külvárosok egyes házaira szorítkozik a jámbor dunavizesek czéhe. Képünk Jankó János humoros rajzában egy dunavizes család menetét ábrázolja. Ugy látszik a gazda szépséges életpárja ugyancsak felöntött a garatra a jóféle bundapálinkából, melyet a jó üzlet örömeire vőnek. Háttul a család virága egy szivarcsutka élvezetébe van elmerülve, míg elől a családfő elégedetten nógatja csacsiját gyorsabb haladásra. A bizarr jelenet sajátos ellentétet képez a dunaparti paloták fényével; de hát ilyen a főváros; a fény és árny, a dűsgazdag pompa, s a földön-ésúszó nyomoruság lépten-nyomon érintkezik benne

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos:

Sipos Soma.

Hirdetések.

 Legolcsóbb politikai napilap

F Ü G G E T L E N H I R L A P

szerkeszti és kiadja

M E N D E B Ó D O G .

Előfizetési árak:

(Budapesten házhoz hordva vagy vidékre postán bérmentesen küldve):

Egy hóra	1 frt.
Negyedévre	3 „
Félévre	6 „
Egész évre	12 „

A Független Hírlap minden reggel kivétel nélkül egész nagy iven jelenik meg. — Előfizethetni bármely naptól kezdve.

A Független Hírlap kiadóhivatala,

Budapest, IV. Régi posta-utca 10. sz.

AZ ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

ingyen biztosít az első évre

lakházakat és gazd. épületeket

ugy, hogy a díjfizetés

az ingyen év előzetes élvezete után

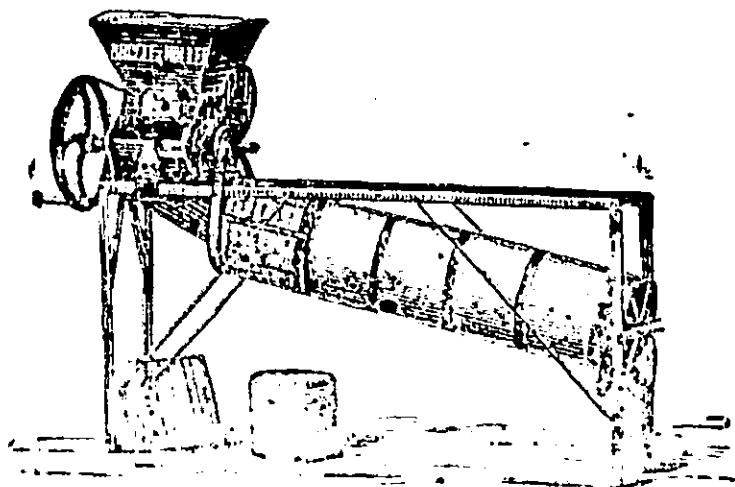
csak a második évben

veszi kezdetét, ha az ily épületek hat évi tartamra biztosíttatnak.

Bővebb felvilágosítást nyújt a szarvasi ügynökség

Járdek Lajos

Minden kiállításon az első érdem-éremmel kitüntetve.

Brogle J. és Müller

gép-
és rosta-lemez gyára
Budapesten.

a Margit-híd közelében, készít
Trieuröket (konkoly választó) 6 külön-
féle nagyságban.

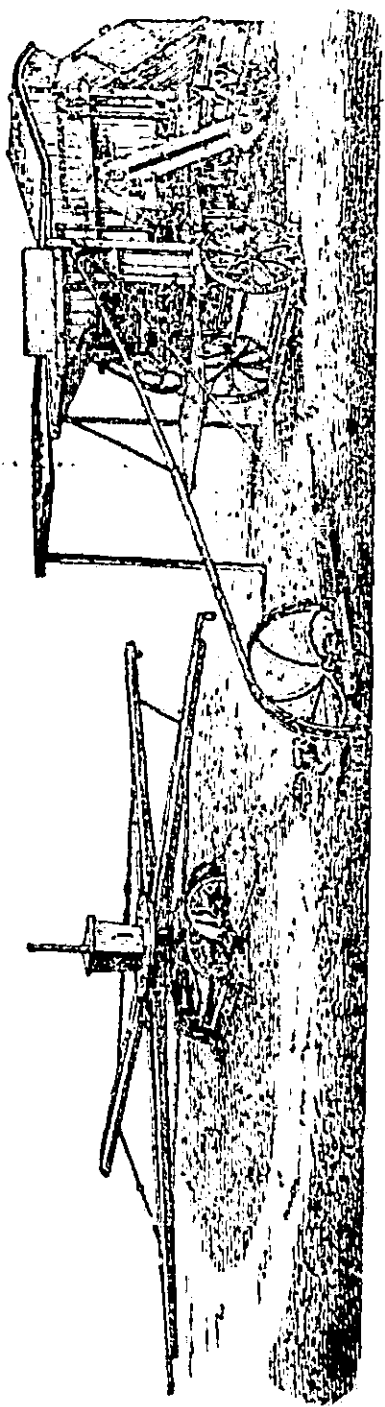
Trieur hengereket malmok szá-
mára.

Koptatókat,

Szelelő rostákat,

Sit ákat és rostákat, eséplőgépek
számára.

50-28

CLAYTON ÉS SHUTTLEWORTH

gazdasági gépgyárosok

RAKTER: BUDAPEST, VÁCZI KÖRÜLT,
ajánlják valamennyi eddig létezett világiárlaton első jutalomdíjjal nyert

gőzmozdonyaitól, fa-, szén- és szalma-tűzelésre berendezve,

gőzeséplőgépeiket, biztosító (töbvt) berendezéssel, továbbá

1-6 lovas járgány-eséplőgépeit, tisztító és zsákoló szerkezettel,
gabonatisztító-rostaikat, boronáikat, szénagyújtókat, fűkaszáló- és gabonarató-gépeket, egy vasu egy, mint a
híres szabadalmazott három vasu ekkéket, valamint minden más egyéb gazdasági gépeiket a legjutányosabb árákon.

Képes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.